

CYNGOR - DYDD MERCHER, 1 MAWRTH 2023

**COFNODION CYFARFOD Y CYNGOR A GYNHALIWDYD YN SIAMBR Y CYNGOR,
SWYDDFEYDD DINESIG, STRYD YR ANGEL, PENYBONT AR OGWR CF31 4WB DYDD
MERCHER, 1 MAWRTH 2023, AM 16:00**

Presennol

Y Cynghorydd – Cadeirydd

S Aspey	H T Bennett	A R Berrow	F D Bletsoe
S J Bletsoe	JPD Blundell	E L P Caparros	N Clarke
RJ Collins	HJ David	C Davies	C L C Davies
P Davies	S Easterbrook	M J Evans	N Farr
P Ford	J Gebbie	W R Goode	RM Granville
H Griffiths	S J Griffiths	D T Harrison	M L Hughes
D M Hughes	RM James	P W Jenkins	M R John
M Jones	MJ Kearns	W J Kendall	
RL Penhale-Thomas	J E Pratt	R J Smith	JC Spanswick
I M Spiller	T Thomas	JH Tildesley MBE	G Walter
A Wathan	A Williams	AJ Williams	HM Williams
I Williams	MJ Williams	R Williams	E D Winstanley
T Wood			

Ymddiheuriadau am Absenoldeb

J Llewellyn-Hopkins, M Lewis a/ac E Richards

Swyddogion:

Julie Ellams	Swyddog Gwasanaethau Democraidd - Pwyllgorau
Mark Galvin	Uwch Swyddog Gwasanaethau Democraidd - Pwyllgorau
Lindsay Harvey	Cyfarwyddwr Corfforaethol – Addysg a Chymorth i Deuluoedd
Rachel Keepins	Rheolwr Gwasanaethau Democraidd
Carys Lord	Prif Swyddog - Cyllid, Perfformiad a Newid
Claire Marchant	Cyfarwyddwr Corfforaethol - Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles
Janine Nightingale	Cyfarwyddwr Corfforaethol - Cymunedau
Michael Pitman	Swyddog Gwasanaethau Democraidd – Pwyllgorau
Alex Rawlin	Rheolwr Polisi Corfforaethol a Materion Cyhoeddus
Mark Shephard	Prif Weithredwr
Kelly Watson	Prif Swyddog – Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Rheoleiddio

99. DATGANIADAU BUDDIANT

Eitem 3, Cynllun Corfforaethol 2023-28

Datganodd y Cynghorydd H Bennett fuddiant personol gan ei bod yn gweithio i sefydliad a enwyd yn bartner hanesyddol yn yr adroddiad (h.y. Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Pen-y-bont ar Ogwr).

Datganodd y Cynghorydd E Winstanley fuddiant personol gan ei bod yn un o weithwyr Ymddiriedolaeth Ddiwylliannol Awen, partner sy'n cyflawni rhai o amcanion y Cynllun.

Eitem 4, Strategaeth Ariannol Tymor Canolig (MTFS) 2023-24 i 2026-27

Datganodd y Cynghorydd N Clarke fuddiant personol gan ei bod yn gwirfoddoli gyda RNLI Porthcawl.

Datganodd y Cynghorydd J Pratt ddiddordeb personol gan fod ei wraig yn athrawes gyflogedig gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (CBS Pen-y-bont ar Ogwr) ac yn Gynrychiolydd Undeb.

Eitem 5, Strategaeth Gyfalaf 2023-24 a thu hwnt

Datganodd y Cynghorydd JP Blundell ddiddordeb personol gan ei fod yn Llywodraethwr AALI yn Ysgol Gyfun Bryntirion.

Datganodd y Cynghorydd R Smith ddiddordeb personol gan fod ei wraig yn athrawes gyflogedig gyda CBS Pen-y-bont ar Ogwr

100. **CYNLLUN CORFFORAETHOL 2023-28**

Cyflwynodd y Prif Weithredwr adroddiad, er mwyn rhoi diweddariad ar Gynllun Corfforaethol y Cyngor a gofyn am gymeradwyaeth y Cyngor ar gyfer Cynllun Corfforaethol 2023-28, sydd ynghlwm yn Atodiad 1 i'r adroddiad.

Esboniodd y Prif Weithredwr fod datblygu a chyhoeddi Cynllun Corfforaethol yn ofyniad statudol ac mae'n debyg mai dyma un o'r dogfennau pwysicaf y byddent yn ei hystyried, gan ei bod yn nodi cyfeiriad y sefydliad a blaenoriaethau'r Cyngor dros y pum mlynedd nesaf. Rhaid i'r cynllun gyfateb i'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. Cydnabu waith aruthrol y Rheolwr Polisi Corfforaethol a Materion Cyhoeddus a'i thîm, gan gynnwys y gwaith ymgysylltu ac ymgynghori, ac mae'r manylion wedi eu nodi yn yr adroddiad ac yn yr atodiad. Ychwanegodd y gallai o bosibl newid cyn ei gyhoeddi o ran diwyg a ffeithluniau. Cyfeiriodd at yr amcanion llesiant newydd a fyfyrdd newydd o weithio a oedd wedi'u datblygu o gymharu â fersiynau blaenorol. Roedd y ddogfen yn canolbwyntio ar y pethau hynny a gafodd yr effaith fwyaf ar lesiant trigolion lleol. Ymdrechwyd i gyflwyno'r Cynllun Corfforaethol mewn arddull haws ei deall ac mewn Saesneg clir oedd felly'n fwy hygyrch. Ychwanegodd y byddai cynllun gweithredu blynyddol yn cyd-fynd â'r prif Gynllun Corfforaethol a byddai'r holl ddangosyddion perfformiad manwl, y cerrig milltir a'r elfennau craff yn cael eu cynnwys yn y cynllun gweithredu blynyddol.

Amlinellodd y Prif Weithredwr yr elfennau amlwg yn yr adroddiad gan gynnwys y cysondeb rhwng y Cynllun Corfforaethol a'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a'r cysylltiadau penodol rhwng amcanion llesiant y Cyngor a'r adnoddau oedd angen eu cyfeirio atynt i'w cefnogi. Eglurodd mai'r Cynllun Corfforaethol oedd prif gyfrwng y Cyngor ar gyfer dangos a chyfathrebu'r blaenoriaethau i bobl leol a busnesau a'i bod yn ddogfen hollbwysig i reoleiddwyr megis Archwilio Cymru. Cyfeiriodd at waith ymgysylltu, yn enwedig gyda'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol a diolchodd i'r pwyllgor am eu mewnbwn a'u hadborth. O ran yr adborth a roddwyd, roedden nhw wedi ystyried yr awgrym i ddangos cost gwasanaethau'r Cyngor fesul dydd drwy ffeithlun, sy'n ffordd llawer mwy ystyrion o wneud hynny.

Esboniodd y Prif Weithredwr fanteision gweithredu blynyddol gan gynnwys mwy o hyblygrwydd a chaniatáu ar gyfer ymgysylltu ychwanegol a pharhaus, gan gynnwys gyda phobl ifanc. Nodwyd yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn llawn yn Atodiad 2 i'r adroddiad.

Ychwanegodd y Prif Weithredwr y byddai Cynllun Cyflawni yn cael ei gyflwyno i Bwyllgor Trosolwg a Chraffu y Cyngor, gyda'r nod o fonitro a mesur canlyniadau ac amcanion Cynllun Gweithredu'r Cynllun Corfforaethol.

Diolchodd yr Arweinydd, yr Aelod Cabinet dros Genedlaethau'r Dyfodol, yr Aelod Cabinet dros Adfywio a'r Aelod Cabinet dros Gymunedau i'r Rheolwr Polisi Corfforaethol

CYNGOR - DYDD MERCHER, 1 MAWRTH 2023

a Materion Cyhoeddus a'i thîm am eu gwaith ar y cynllun gan groesawu lefel yr ymgysylltu ar draws y Siambr a arweiniodd at newidiadau i'r cynllun. Cawsant eu calonogi gan lefel yr ymgysylltu â phobl ifanc a phartneriaid. Roedd y Cynllun Corfforaethol yn ddogfen hawdd i'w darllen a'i dilyn ac yn dangos sut oedd yr awdurdod yn cynnig gwerth am arian.

Dywedodd Aelod fod y ffeithluniau yn gweithio'n dda a holodd sut y byddai'r boblogaeth sy'n heneiddio a'r rhai heb gyfrifiaduron yn gallu gweld y ddogfen.

Yn nhermau cyflwyno'r cynllun, atebodd y Prif Weithredwr ei fod yn rhagweld fersiynau a ffyrdd gwahanol o ddarllen y cynllun, fel fersiynau print bras ac ati. Roedden nhw wedi cydnabod y mater hwn a byddent yn ystyried y ffordd orau i sicrhau bod y ddogfen yn hygyrch.

Cyfeiriodd Aelod at y sylwadau a'r beirniadaethau y dylid canolbwyntio mwy ar Ganol Tref Pen-y-bont ar Ogwr a thwristiaeth gan ofyn am sicrwydd y byddai llawer mwy o bwyslais ar hyn ac ar dref Porthcawl.

Atebodd y Prif Weithredwr fod amcan llesiant penodol yn sôn am drefi ffyniannus a bod pwyslais ar daro cydbwysedd. Ychwanegodd yr Arweinydd fod pawb yn rhannu'r uchelgais honno ar gyfer holl drefi'r fwrdeistref. Cyfeiriodd yr aelod Cabinet dros Adfywio at gampws newydd y coleg yng nghanol y dref, sef y buddsoddiad unigol mwyaf erioed yng nghanol tref Pen-y-bont ar Ogwr ac y byddai'n helpu o ran bywiogrwydd y dref ac yn darparu campws addysg uwch o'r radd flaenaf i fyfyrwyr yn y Fwrdeistref Sirol.

PENDERFYNWYD: Bod y Cyngor yn cymeradwyo Cynllun Corfforaethol 2023-28 ac Atodiad 1 i'r adroddiad.

101. STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG (MTFS) 2023-24 I 2026-27

Diolchodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid i'r Dirprwy Bennaeth Cyllid a'i thîm am eu gwaith caled wrth ddod â'r adroddiad hwn gerbron yr Aelodau.

Esboniodd mai pwrpas yr adroddiad oedd cyflwyno Strategaeth Ariannol Tymor Canolig 2023-24 tan 2026-27 i'r Cyngor, a oedd yn cynnwys rhagolwg ariannol ar gyfer 2023-27, cyllideb refeniw fanwl ar gyfer 2023-24 a Rhaglen Gyfalaf ar gyfer 2022-23 tan 2032-33. Ychwanegodd fod y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn cyfateb i Gynllun Corfforaethol newydd y Cyngor a'r amcanion llesiant oedd wedi'u cynnwys ynddo. Roedd y dogfennau hynny'n nodi blaenoriaethau gwasanaethau ac adnoddau'r Cyngor dros y pedair blynedd ariannol nesaf, gan ganolbwyntio'n benodol ar y flwyddyn ariannol nesaf a datblygiad y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig sydd wedi'i lywio gan y blaenoriaethau hynny.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod y Cyngor wedi rheoli gwariant gros blyneddol o tua £485 miliwn ac mai dyma'r cyflogwr mwyaf yn y fwrdeistref sirol. O ganlyniad, roedd y Cyngor yn rhan sylweddol o economi leol yr ardal hon. Roedd y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn amlinellu'r egwyddorion a'r rhagdybiaethau manwl sy'n llywio cyllideb a phenderfyniadau gwario'r Cyngor. Amlinellodd y cyd-destun ariannol yr oedd y Cyngor yn gweithredu ynddo a cheisiodd leihau unrhyw risgiau a phwysau ariannol wrth symud ymlaen, gan hefyd fanteisio ar unrhyw gyfleoedd sy'n codi. Esboniodd fod y strategaeth yn canolbwyntio ar sut roedd y Cyngor yn bwriadu ymateb i'r pwysau cynyddol ar wasanaethau'r sector cyhoeddus, a gynyddodd yn ystod pandemig COVID-19 ac yn syth wedi hynny gan yr argyfwng costau byw presennol. Mae'n nodi'r dulliau a'r egwyddorion y byddai'r Cyngor yn eu dilyn i sicrhau ei fod yn parhau'n gynaliadwy yn ariannol ac yn cyflawni'r amcanion lles corfforaethol.

CYNGOR - DYDD MERCHER, 1 MAWRTH 2023

Ychwanegodd fod y Cyngor wedi cymeradwyo cyllideb gytbwys ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod a gosod y cyfraddau treth cyngor ar gyfer y fwrdeistref sirol, yn unol â'r gofyniad cyfreithiol dan ddarpariaethau Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 92. Roedd yr adroddiad yn nodi cynigion i gyflawni'r amcan hwnnw a chyfrannu at sefyllfa ariannol gynaliadwy wrth symud ymlaen i'r tymor canolig.

Esboniodd y Prif Swyddog - Cyllid Perfformiad a Newid fod cynaliadwyedd ariannol hirdymor y Cyngor yn fater pwysig. Mae'r adroddiadau chwarterol i'r Cabinet ar ragolygon refeniw ar gyfer 2022-2023 wedi amlinellu'n fanwl yr effaith mae pwysau'r costau ychwanegol a wynebai'r Cyngor gydol y flwyddyn yn ei chael ar y gyllideb, o ganlyniad i'r hinsawdd economaidd sy'n gwaethygu, a'r chwyddiant a'r cyfraddau llog cynyddol. Cafodd hyn ei adlewyrchu wrth i brisiau godi'n uwch na'r codiadau cyflog disgwylidig a chynnydd sylweddol mewn prisiau tendro ar gyfer nwyddau a gwasanaethau. Er nad oedd rhai o'r pwysau ychwanegol hynny yn digwydd drosodd a throsodd, roeddent yn bwysau craidd i'r Cyngor wrth symid ymlaen, ac mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn adlewyrchu hyn. Nid oedd disgwyl i'r setliad terfynol ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru gael ei gyhoeddi tan yn ddiweddarach y mis hwnnw, felly roedd y gyllideb yn cael ei chynnig ar sail y setliad dros dro a gafwyd ym mis Rhagfyr 2022. Ni ragwelwyd unrhyw newidiadau sylweddol mewn cyllid rhwng y setliad dros dro a'r setliad terfynol, a byddai unrhyw newidiadau'n cael eu hadrodd yn ôl i'r Cyngor maes o law.

Cadarnhaodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid ei bod hi'n credu bod lefel cronfeydd wrth gefn y Cyngor yn ddigon i amddiffyn y Cyngor yn sgil galwadau neu argyfyngau anhysbys a'r lefelau cyllido presennol. Roedd yn hanfodol cynnal balans cronfa'r Cyngor yn unol ag egwyddorion y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig, sef y dylai'r cronfeydd fantoli a bod ar lefel ddarbodus ond nid gormodol. Felly, roedd yn hanfodol hefyd fod refeniw, gwariant gwasanaethau a gwariant cyfalaf wedi'u cynnwys o fewn eu cyllidebau penodol ar gyfer y flwyddyn ariannol i ddod.

Cyfeiriodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid at Atodiad 3 sef y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig manwl a thynnu sylw at ychydig o'r wybodaeth allweddol o fewn y ddogfen. Roedd y Cyngor wedi gorfod gwneud gostyngiadau yn eu cyllideb mewn blynyddoedd blaenorol, ac mae siart 1 yn dangos bod gostyngiadau o £73 miliwn wedi eu canfod ers y flwyddyn ariannol 2010 - 2011. Defnyddiwyd ystod o d dulliau gwahanol i annog y cyhoedd i ymateb i'r ymgynghoriad hwn ac adroddwyd canlyniad y broses hon i'r Cabinet ar 7 Chwefror ac fe'i manylwyd yn nhabl pump y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. Hefyd, roedd y Cabinet a'r Bwrdd Rheoli Corfforaethol wedi bod yn gweithio gyda'r Panel Cyllideb, Ymchwil a Gwerthuso (BREP) dros y chwe mis diwethaf i hwyluso'r broses o gynllunio'r gyllideb. Daeth adroddiad drafft y gyllideb gerbron y Cabinet ym mis Ionawr a bu pwyllgorau craffu'r Cyngor yn pori drwyddo, gan arwain at adroddiad gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol i'r Cabinet ar 31 Ionawr a oedd yn amlinellu nifer o argymhellion. Cafodd yr argymhellion hyn eu hystyried gan y Cabinet a darparwyd yr ymateb i'r rhain yn Atodiad A y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. Esboniodd fod y Cabinet wedi myfyrio ar yr ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus ac argymhellion BREP, a'r pwyllgorau craffu, ac wedi llunio'r gyllideb ar sail y sylwadau a'r ymatebion a ddaeth i law.

Amlinellodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid yr egwyddorion a fyddai'n sail i'r gyllideb derfynol ar gyfer y flwyddyn i ddod a bod y gyllideb o'u blaenau yn darparu cyllid ychwanegol i helpu'r rhai mwyaf agored i niwed yn ardal Pen-y-bont ar Ogwr drwy gynyddu cyllid i gefnogi gofal cymdeithasol a thrwy gynyddu cyllid i gefnogi unigolion digartref. Hefyd, roedd yn lleihau lefel y gostyngiadau mewn gwasanaethau sydd eu hangen yn y flwyddyn i ddod o gymharu â'r rhai sydd wedi'u cynnwys yn y gyllideb ddrafft, ac fe ostyngodd y cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor o 6% i 4.9% i gydnabod effaith unrhyw gynnydd ar drigolion y fwrdeistref sirol. Roedd ysgolion wedi

CYNGOR - DYDD MERCHER, 1 MAWRTH 2023

cael y dasg o ganfod 2% o ostyngiad yn eu cyllideb cyhyd ag y bo modd o arbedion effeithlonrwydd er mwyn helpu i gydbwyso cyllideb y Cyngor. Gofynnodd i'r Aelodau nodi y byddai'r Cyngor yn ariannu'n llawn y codiadau cyflog a phrisiau y byddai'r ysgolion yn talu yn y flwyddyn i ddod, ac y byddai hynny'n drech na'r gostyngiad yn y gyllideb. Felly, mae'r risg o ran cyflogau a phrisiau yn disgyn ar ysgwyddau'r Cyngor yn achos ysgolion yn y flwyddyn ariannol nesaf. Rhoddwyd manylion y cyllidebau ar gyfer gwasanaethau unigol yn adran 2.4 y strategaeth.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod y sefyllfa ariannol bresennol wedi'i hamlinellu yn adran 3 yr adroddiad. O ran y setliad llywodraeth leol dros dro, y prif bennawd oedd cynnydd cyffredinol o 7.9% ledled Cymru. Roedd lledaeniad y cynnydd hwnnw'n amrywio o 6.5% i 9.3% ac ym Mhen-y-bont ar Ogwr roedd cynnydd o 7.7% yn y flwyddyn ariannol i ddod. Y cynnydd ar gyfer Pen-y-bont ar Ogwr oedd y 13eg cynnydd uchaf ym mhob awdurdod lleol. Nid oedd yn bosibl cael y manylion am grantiau penodol ar lefel awdurdod unigol. Fodd bynnag, roedd llawer o'r grantiau heb newid ers ffigurau'r flwyddyn gyfredol ar gyfer Cymru gyfan.

Roedd y strategaeth hefyd yn modelu'r sefyllfa ariannol i'r awdurdod am y pedair blynedd nesaf yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf sydd ar gael gan Lywodraeth Cymru. Gan ddefnyddio'r wybodaeth hon, roedd modd edrych ar wahanol senarios ar gyfer yr adnoddau a allai fod ar gael wrth symud ymlaen.

Cafodd y strategaeth ei hadolygu'n rheolaidd wrth i fwy o wybodaeth fod ar gael, ac roedd hyn yn arbennig o bwysig o ystyried yr ansicrwydd economaidd sylweddol ar hyn o bryd. Roedd y strategaeth yn cynnwys rhagdybiaethau o ran codiadau posib yn y dreth gyngor oherwydd y pwysau a amlinellwyd eisoes. Roedd y model yn cynnwys cynnydd o 4.9% yn y dreth Gyngor ar gyfer 2023-2024. Roedd hyn gryn dipyn yn is na'r gyfradd chwyddiant bresennol er mwyn gallu helpu dinasyddion Pen-y-bont ar Ogwr, i ymdrin â'r cynnydd mewn costau byw, er enghraifft, costau ynni a biliau bwyd a chynnydd eraill yn sgil chwyddiant.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod adran 4 y strategaeth yn amlinellu sefyllfa'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf a manylwyd ar y gofyniad cyllideb net ar gyfer y flwyddyn nesaf yn Nhabl 10, a ddangosai gyllideb net o £342 miliwn ar gyfer y flwyddyn nesaf. Amlinellodd rai o brif bwyntiau'r pwysau ariannol o dros £25 miliwn ar gyfer y flwyddyn i ddod. Mae'n anochel y byddai pwysau costau yn cynyddu yn ystod y flwyddyn o ganlyniad i newidiadau newydd neu ddigwyddiadau nas rhagwelwyd ac felly, roedd dyraniad dros dro o £1.3 miliwn wedi'i neilltuo ar gyfer y rhain yn y gyllideb refeniw tra bod gwaith pellach yn cael ei wneud. Wrth bennu'r gyllideb hon, gofynnodd i'r Aelodau gofio nad oedd modd ariannu'r holl bwysau a nodwyd gan wasanaethau ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf. O'r £20 miliwn a nodwyd, dim ond £11 miliwn oedd wedi'i ariannu yn y gyllideb arfaethedig hon fel y gwelir yn Atodiad C yr adroddiad. Er mwyn mantoli'r gyllideb, nodwyd gostyngiadau gwerth £2.6 miliwn fel y nodir yn Atodiad D yr adroddiad. Ariannwyd Awdurdod Tân ac Achub De Cymru trwy godi ardoll ar ei gynghorau cyfansoddol, a oedd yn seiliedig ar boblogaeth. Yr ardoll sy'n daladwy ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf yw £8.5 miliwn, cynnydd o 9.25% yn yr ardoll ar gyfer y flwyddyn ariannol bresennol.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid bod ffioedd a thaliadau yn cael eu hadolygu'n flynyddol ac y byddai amserlen o'r ffioedd a'r taliadau ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf yn cael eu cyhoeddi ar y wefan. Cafodd ffioedd/taliadau newydd neu daliadau a oedd wedi'u cynnwys yng nghyllideb 2023-2024 ac a oedd yn uwch na'r cynnydd cyffredinol, eu dangos yn Atodiad E yr adroddiad.

Roedd y strategaeth hon hefyd yn ymdrin â'r Rhaglen Gyfalaf arfaethedig ar gyfer y cyfnodau 2022-2023 hyd at 2032-2033. Cafodd y rhaglen 10 mlynedd hon ei diwygio yn ystod y flwyddyn ariannol er mwyn ei diweddarau ac er mwyn ystyried cynlluniau cyfalaf

newydd wrth iddynt gael eu datblygu. Oherwydd y cyllid cyfalaf cyfyngedig oedd ar gael, gofynnwyd i wasanaethau beidio â chyflwyno ceisiadau am arian ar hyn o bryd. Cydnabuwyd bod llawer o bwysau cyfalaf i'w cyllido wrth symud ymlaen, gan gynnwys adfywio, datgarboneiddio, digartrefedd a digidoleiddio. Ar ben hynny, roedd pwysau ariannol hefyd yn codi o ganlyniad i effaith y rhyfel yn Wcráin a'r argyfwng costau byw a welwyd ym mhrisiau tendrau presennol. Bydd hynny'n parhau am beth amser eto, gan roi pwysau ar y Rhaglen Gyfalaf bresennol. Dangoswyd y Rhaglen Gyfalaf yn Atodiad G yr adroddiad.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid mai £10.1 miliwn oedd cronfa'r Cyngor ar ddiwedd mis Mawrth 2022. Yn wyneb ansicrwydd parhaus ynghylch yr economi a chyllid cyhoeddus ac effaith y pandemig ac yn unol ag egwyddorion y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig, argymhellodd fod y Cyngor yn cynnal balans cronfa'r Cyngor ar y lefel hon. Cynhaliwyd trosolwg o gronfeydd wrth gefn ddiwedd Rhagfyr yn unol â'r protocol ac roedd dadansoddiad o'r symudiad ar y cronfeydd wrth gefn hynny bryd hynny yn Atodiad H yr adroddiad. Byddai adolygiad pellach yn cael ei gynnal ar ddiwedd y flwyddyn ariannol bresennol a byddai trosglwyddiadau'n cael eu gwneud bryd hynny, gan ystyried y sefyllfa ariannol gyffredinol i'r Cyngor - gan gynnwys yr alldro terfynol, incwm gwirioneddol y dreth gyngor, lefelau'r cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd, lefel cronfa'r Cyngor ac unrhyw bwysau neu risgiau newydd yr oedd angen darparu ar eu cyfer. Rhagwelwyd na fyddai digon o arian ar gael i neilltuo arian wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hon. Gellid defnyddio cronfeydd wrth gefn i gefnogi'r gyllideb refeniw, ond dim ond unwaith y gellid defnyddio cronfeydd wrth gefn, felly dylid cyfyngu'r defnydd ohonynt i feysydd gwariant untro ac ni ddylid byth eu defnyddio i ariannu gofynion sylfaenol a pharhaus. O ran y dreth gyngor, esboniodd y gallai'r gyllideb arfaethedig gael ei mantoli gyda chynnydd o 4.9% yn y dreth gyngor ar gyfer 2023-2024. Roedd y cynnydd hwn yn is na chyfradd chwyddiant ac yn ofynnol er mwyn helpu'r Cyngor i gwrdd â'r pwysau cyllidebol sylweddol a digynsail yr oedd yn ei wynebu, gan gynnwys costau cyflog uwch na'r disgwyl a'r pwysau ar wasanaethau.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod adran olaf y strategaeth yn rhoi gwybodaeth am agwedd ariannol tymor hwy y Cyngor.

Diolchodd yr Aelod Cabinet dros Adnoddau i'r Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid a'r Dirprwy Bennaeth Cyllid am eu gwaith wrth gyflwyno cyllideb wedi'i mantoli a oedd yn her aruthrol.

Bu mwy o alw am lawer o wasanaethau'r Cyngor eleni, a bu'n rhaid mynd i'r afael â'r rheiny ynghyd â'r pwysau chwyddiant eithriadol. Fel Aelodau etholedig roedd ganddyn nhw gyfrifoldeb i daro cydbwysedd rhwng darparu gwasanaethau effeithiol a sicrhau tegwch i'r trethdalwr ac roedd dyletswydd gyfreithiol i gytuno ar gyllideb gytbwys. Rhannwyd arferion gorau a chydabuwyd yr angen am ddull Cymru gyfan o fynd i'r afael â'r problemau sy'n wynebu pob cymuned ar lawr gwlad. Eglurodd eu bod wedi gweithio ochr yn ochr â Fforwm Cyllideb Ysgolion, BREP, a'r pwyllgorau craffu, a diolchodd i'r holl Aelodau a gymerodd ran, yn enwedig y Cynghorydd Alex Williams a'r Cynghorydd Penhale Thomas. Llwyddwyd i ymgorffori llawer o'r argymhellion craffu yn y gyllideb. Diolchodd hefyd i aelodau'r cyhoedd am roi o'u hamser i lenwi'r arolwg cyllideb yn ystod yr ymgynghoriad pum wythnos. Eglurodd fod y gyllideb wedi buddsoddi mwy o arian mewn ysgolion, mwy o arian ym maes gofal cymdeithasol a rhagor o arian i'r priffyrdd, a oedd yn ei farn ef yn deg i drethdalwyr y Cyngor. Byddai hyn yn amddiffyn y bobl fwyaf bregus yn y cymunedau gan ddal gafael ar bwysau twf. Roedd yn lleihau'r effaith ar wasanaethau rheng-flaen, a gofynnwyd i ysgolion graffu ar eu cyllidebau dirprwyedig er mwyn ysgafnhau'r baich ar wasanaethau eraill y Cyngor. Byddai'r Cyngor yn gwarchod ysgolion drwy dalu unrhyw bwysau cyflog neu brisiau newydd, a byddai pob ysgol yn derbyn cefnogaeth lwyr y Cyngor. Roedd Aelod wedi cael cais i gymeradwyo cynnydd o tua £1.50 yr wythnos yn y Dreth Gyngor ar gyfer eiddo band D. Byddai'r cynnydd cymedrol hwn yn amddiffyn rhai o wasanaethau gwerthfawr iawn y cyngor. Byddai'r

gyllideb hon yn adeiladu ar lwyddiannau'r gorffennol, 2 ysgol gyfun newydd, 6 ysgol gynradd newydd a saith uned Dechrau'n Deg a buddsoddiad o tua £200,000,000. Byddent yn parhau i fuddsoddi mewn cyfleusterau addysg o'r radd flaenaf dros y pedair blynedd nesaf er mwyn rhoi'r dechrau gorau posibl mewn bywyd i genedlaethau'r dyfodol.

Esboniodd y Dirprwy Arweinydd ei bod yn ymwybodol bod costau byw yn effeithio ar gyllid, ac yn deall beth fyddai effaith ariannol y gyllideb hon ar deuluoedd y fwrdeistref. Ni feddyliodd ddwywaith cyn cefnogi cynigion y gyllideb gan mai dyma'r opsiwn gorau oedd ar gael i warchod y trigolion mwyaf bregus. Roedd yr argyfwng costau byw hefyd yn effeithio ar yr holl staff ac roedd hawliad yr Undebau Llafur ar gyfer cyflogau staff yn annheg. Roedd y dyfarniad cyflog i lywodraeth leol ymhell y tu ôl i'r farchnad lafur ehangach, a gyda'r cynnydd cyflym mewn costau chwyddiant, mae mwy a mwy o'r staff sy'n cyflenwi gwasanaethau yn disgyn i dlodi. Ychwanegodd fod arian wrth gefn yn cael ei gadw ar lefel briodol yn unol â chyfarwyddyd Archwilio Cymru.

Wrth i Aelodau bleidleisio ar y gyllideb hon, dywedodd y Dirprwy Arweinydd ei bod hi'n credu y byddai angen miliynau o bunnoedd i gyflawni eu dyletswyddau statudol mewn gwasanaethau plant oherwydd yr holl alw. Gofynnodd i'r holl Aelodau a fu'n rhan o'r broses graffu, i roi eu cefnogaeth i lefelau'r cronfeydd wrth gefn.

Dywedodd yr Arweinydd mai hon oedd y gyllideb unigol fwyaf heriol iddo erioed fod yn rhan o'i llunio. Ei nod oedd cefnogi teuluoedd, hyrwyddo llesiant a diogelu'r dinasyddion mwyaf bregus yn y fwrdeistref sirol. Datblygwyd y gyllideb yn dilyn ymgynghoriad cynhwysfawr gyda'r cyhoedd, rhanddeiliaid allweddol a phroses ymgysylltu eang â'r holl aelodau drwy'r broses Trosolwg a Chraffu. Diolchodd i'r Cadeiryddion Craffu am eu hymdrechion yn y broses honno ac i'r holl Aelodau am eu cyfraniadau a'u hargymhellion adeiladol. Roedden nhw wedi gwrandao, ac mae'r gyllideb derfynol yn adlewyrchu hynny.

Esboniodd yr Arweinydd fod pob Aelod yn y Siambr yn rhannu'r flaenoriaeth o warchod ein dinasyddion mwyaf agored i niwed. O ystyried y galw cynyddol ar wasanaethau cymdeithasol oedolion a phlant a brofwyd ym mhob awdurdod lleol yn y wlad, byddai'n rhaid iddynt fuddsoddi mwy yn y gwasanaethau hanfodol hyn. Esboniodd y cynigion ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol Oedolion a Phlant ac i'r digartref. Byddai'r rheini, ynghyd â phwysau anochel chwyddiant, a chodiadau cyflog cenedlaethol sydd wedi eu trafod a'u cytuno, yn creu cyfanswm o dros £14 miliwn.

Esboniodd yr Arweinydd y byddai'r bartneriaeth â Llywodraeth Cymru yn mynd i'w galluogi i gychwyn ar gam mawr ac uchelgeisiol dros ben y Rhaglen ar gyfer Moderneiddio Ysgolion yr 21ain ganrif, a'r hyn roedd hynny'n ei olygu i CBS Pen-y-bont ar Ogwr. Roedd yn hapus i gefnogi'r gyllideb fel cyllideb llesiant sy'n parhau'n uchelgeisiol.

Holodd Aelod am yr arbedion arfaethedig yn sgil cael gwared ar hawl deiliaid Bathodyn Glas i barcio'n ddi-dâl ym meysydd parcio CBS Pen-y-bont ar Ogwr. Gofynnodd faint fyddai ymgynghoriad cyhoeddus llawn yn ei gostio ac a oedd costau'r ymgynghoriad hwn yn y gyllideb arfaethedig, a beth oedd yr amserlen ar gyfer cyflawni hyn er mwyn arbed £40,000 yn y gyllideb. Atebodd yr Aelod Cabinet dros Adnoddau y byddai ymgynghoriad cyhoeddus llawn ar y cynnig hwn i arbed arian ac y byddent yn ystyried hynny ac yn gweithredu yn unol â hynny. Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Gymunedau taw'r bwriad oedd cynnwys yr holl arbedion a gynigiwyd yn y Gyfarwyddiaeth Cymunedau, mewn un pecyn, ar gyfer ymgynghoriad. Ychwanegodd mai CBS Pen-y-bont ar Ogwr oedd yr unig awdurdod yng Nghymru sy'n caniatáu parcio am ddim i ddeiliaid bathodyn glas ar hyn o bryd. Hwyrach na fyddai arbediad amcangyfrifedig o £40,000 yn cael ei wireddu'n llwyr y flwyddyn honno oherwydd bod yn rhaid cynnal ymgynghoriad yn gyntaf.

Gofynnodd yr Aelod sut oedd y gyllideb yn cydymffurfio â seithfed egwyddor strategaeth gyllideb fabwysiedig y Cyngor sef, bod cynigion arbedion wedi'u datblygu'n llawn a bod ganddynt amserlenni cyflawni realistig cyn y gellid eu cynnwys yn y gyllideb flynyddol. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid bod y cynnig arbed costau wedi'i feintoli a bod ganddyn nhw ffigur yn ei erbyn. Pe bai'r gyllideb yn cael ei chytuno, bydden nhw'n dechrau'r broses honno a byddai'r newid polisi hwnnw ar waith cyn diwedd y flwyddyn ariannol heb os. Dylen nhw weld rhywfaint o'r incwm hwnnw'n dod i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol a byddai'n cael ei wireddu'n llawn erbyn 2024/25.

Gofynnodd Aelod faint oedd cost hysbysebu ar orsaf radio leol, oedd yn sôn wrth drigolion am orfodi tipio anghyfreithlon a faint o arian a godwyd trwy orfodi. Atebodd yr Aelod Cabinet dros Gymunedau nad oedd ganddo'r wybodaeth honno wrth law ond cydnabu fod angen gwneud mwy o waith ar hyn gan eu bod wedi bod yn canolbwyntio ar ymgysylltu ac ailgylchu o'r blaen. Roedd cyfraddau ailgylchu yn dda iawn felly gallent fforddio canolbwyntio mwy ar dipio anghyfreithlon ac ychydig llai ar ymgysylltu. Cytunodd y byddai'n darparu'r wybodaeth ofynnol y tu allan i'r cyfarfod.

Gofynnodd Aelod a fydden nhw'n dychwelyd yn ôl i chwe swydd yn y cabinet ar ôl ei gynyddu i 7 y llynedd, sy'n costio £17,000 y flwyddyn i'r awdurdod mewn codiad/cynnydd. Gofynnodd am sicrwydd gan y cyhoedd na fyddai unrhyw gyfarfodydd Cabinet/uwch swyddogion yn cael eu cynnal mewn gwestai lleol gyda lluniaeth, ond yn hytrach yn y Ganolfan Ddinesig, gan arbed arian. Atebodd yr Arweinydd nad oedd cynlluniau i gynyddu nifer Aelodau'r Cabinet a bod gan CBS Pen-y-bont ar Ogwr un o'r cabinetau lleiaf o ran maint yng Nghymru.

Diolchodd yr Aelod Cabinet dros Gymunedau i'r Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Gymunedau ac i'w thîm bach am wneud gwaith rhagorol gyda llai o adnoddau. Cyfeiriodd at yr ymatebion i'r ymgynghoriad a gwerth eu gwaith. Amlinellodd y newyddion da am arian cyfalaf a'r agenda datgarboneiddio a datblygiadau eraill o fewn ei bortffolio.

Gofynnodd Aelod sut y byddai unrhyw ddiswyddiadau, o ganlyniad i'r toriad o 2% i ysgolion ac addysg, yn cael eu talu gan ei fod yn deall mai dim ond ychydig o arian oedd yn y pot diswyddo. Ydyn nhw'n ddigon bodlon na fyddai costau diswyddo yn fwy na'r arbedion a wnaed trwy dorri ar wasanaeth addysg, o gofio taw'r staff hynaf a fyddai'n fwy tebygol o ddewis diswyddo gan gostio mwy o arian i'r awdurdod? Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Addysg a Gwasanaethau Teulu, fel yn Atodiad D y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig, fod yr arbediad yn cynrychioli 2% ac 1% wrth symud ymlaen. Roedd niferoedd disgyblion ysgolion ac ati yn effeithio ar gyllidebau ysgolion hefyd, ac felly ar hyn o bryd, roedd hi'n anodd iawn pennu effaith y 2% ar gyllidebau ysgolion unigol. Nid oeddent yn awyddus i weld unrhyw ddiswyddiadau mewn ysgolion ac roedden nhw'n edrych ar ystod o fesurau i weld sut gallen nhw gyflawni'r arbedion heb ddiswyddiadau. Rhoddodd rai enghreifftiau o'r mesurau sy'n cael eu hystyried, gan roi sicrwydd i'r Aelod na fyddai'r arbedion effeithlonrwydd arfaethedig i ysgolion o reidrwydd yn arwain at ddiswyddo athrawon.

Gofynnodd Aelod i'r Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid gadarnhau y gallai'r taliadau CCRD gael eu cymryd o'r cyllidebau refeniw a chyfalaf a chronfeydd wrth gefn cyfatebol? Gofynnodd hefyd ble roedd y taliad yn y gyllideb hon. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod ganddynt gyllideb refeniw roedden nhw'n ei defnyddio i gyfrannu at gostau rhedeg swyddfa CCR. Hefyd, gwnaed taliad ychwanegol i gefnogi'r gwariant cyfalaf ar gyfer CCR. Roedd cronfa wrth gefn a oedd yn derbyn ychwanegiadau, cronfa fyddai'n angenrheidiol am gyfnod byr. Nid oeddent yn creu unrhyw gostau refeniw hirdymor o ganlyniad i weithredu fel hyn. Holodd yr Aelod faint o refeniw a ddefnyddiwyd i dalu'r taliad CCRD eleni? Nid oedd gan y Prif Swyddog, Cyllid

Perfformiad a Newid y wybodaeth honno wrth law, a chytunodd i'w darparu ar ôl y cyfarfod.

Esboniodd Aelod ei fod yn pryderu am y sefyllfa o gael llai o staff, a chynnydd posib yn nifer y disgyblion ar y gofrestr a'r ymateb a roddwyd iddo mewn cyfarfod craffu y gellid unioni hynny trwy ystyried dysgu ar y cyd ar-lein. Roedd yn poeni am effaith hyn ar blant ag anghenion dysgu ychwanegol a namau gwybyddol, a chafodd sicrwydd y byddai darpariaethau yn cael eu rhoi ar waith ar gyfer hyn. Gofynnodd faint yn union fyddai'r cymorth hwnnw'n ei gostio a lleoliad y dyraniad yn y gyllideb? Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Addysg a Chymorth i Deuluoedd bod dau faes wedi eu nodi, cymorth i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol a chymorth i ddysgu digidol hefyd. O ran y gwasanaeth cynhwysiant neu'r grŵp Cymorth i Ddysgwyr o fewn y Gyfarwyddiaeth bresennol, roedd amrywiaeth o gymorth ar gyfer dysgwyr â namau gwybyddol, namau dysgu ac aml-namau echddygol. Roedd amryw o gefnogaeth hefyd i'r maes seicoleg addysg, cymorth i ddysgwyr, y timau synhwyrdd a hefyd dysgwyr ag anawsterau emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol - y cyfan yn costio £7.5 miliwn. O ran dysgu ar-lein, roedden nhw wedi elwa'n sylweddol ar grant gan lywodraeth Cymru dros y tair blynedd diwethaf. Roedd pob ysgol bellach yn elwa ar gysylltedd Wi-Fi ar raddfa fawr a oedd ar gael yn rhad ac am ddim i ysgolion. Roedden nhw hefyd wedi rhoi dyfeisiau Chromebook i bob dysgwr chweched dosbarth ym Mhen-y-bont ar Ogwr ac roedd hynny'n bodloni'r gofyniad cynllun gweithredu ôl-16 ôl-arolwg. Ar ben hynny, roedden nhw wedi helpu ysgolion cyfrwng Cymraeg i ddarparu dyfeisiau Chromebook i bob dysgwr yn yr ysgolion Cymraeg.

Gofynnodd Aelod a oedd ffigur refeniw a oedd yn deillio o'r cyfalaf? Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid bod yr elw ar gyfalaf yr arian refeniw a fuddsoddwyd yn codi ar hyn o bryd oherwydd bod cyfraddau llog wedi codi. Nid oedd ganddi'r ffigur wrth law, ond roedden nhw'n rhagweld cynnydd eleni ers mis Ionawr pan aeth y gyfradd sylfaenol i fyny.

Cyfeiriodd Aelod at swyddogion mewn awdurdodau lleol cyfagos sy'n gweithio nid yn unig gyda'r pwyllgor gwaith, ond hefyd gyda grwpiau'r gwrthbleidiau i lunio cyllidebau amgen. Gofynnodd a oedd y Cabinet a swyddogion yn cytuno y dylid helpu grwpiau'r gwrthbleidiau i weithio gyda'r swyddogion i gyflwyno cyllidebau amgen? Atebodd y Swyddog Monitro bod rheidrwydd ar bob swyddog i gefnogi pob aelod o fewn yr awdurdod gan gynnwys y Cabinet, aelodau meinciau cefn a Chadeiryddion Craffu ac Arweinwyr yr Wrthblaid. O'i safbwynt hi, roedden nhw'n bodloni hynny trwy fynychu Pwyllgorau Craffu, BREP a chynnig cyfarfod yn unigol ag Aelodau fel y dangoswyd gan y gwahoddiad agored a estynnwyd dros y penwythnos diwethaf. Atebodd yr Arweinydd y byddai'n hoffi iddyn nhw gydweithio fel Aelodau ar un gyllideb, yn union fel yr oedd rhai o'u blaenau wedi elwa ar dros chwe mis o ymgysylltu â chydweithwyr ar draws y Cabinet. Gallen nhw edrych ar ffyrdd o wella'r broses y flwyddyn nesaf. Roedd aelodau a swyddogion wedi treulio cannoedd o oriau'n ystyried y cynigion oedd o'u blaenau.

Cyfeiriodd Aelod at fater uwchraddio safle Waterton yn y gyllideb a oedd bellach wedi'i dynnu o'r Cynllun Datblygu Lleol yn dilyn adroddiad diweddar gan Cyfoeth Naturiol Cymru fod yr ardal bellach mewn perygl o lifogydd. Byddai angen adleoli neu newid cwmplas y prosiect hwn, a gofynnodd pam oedd yn parhau yn y gyllideb gyfalaf. Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Gymunedau ei bod hi'n amlwg nad oedden nhw am aros safle'r depo. Roeddent yn chwilio am fan arall i gymryd lle'r depo hwnnw, yn benodol Stad Ddiwydiannol Brynmenyn. Byddai'n heriol iawn cael cyfalaf ar gyfer hynny, ond mae'n gwbl amlwg bellach fod yr ysgubor halen a'r depo gweithredol mewn ardal lle mae perygl o lifogydd, ac nad oedd modd aros yno. Roedd gwaith ar y gweill i ddod o hyd i leoliad arall gyda chyllideb lai.

Cyfeiriodd Aelod at ymateb a roddwyd yng nghyfarfod Trosolwg a Chraffu Corfforaethol ar 2 Chwefror 2023 a oedd yn awgrymu bod arian wrth gefn cudd ar gael yn nhabl y gyllideb y tu hwnt i'r £116 miliwn a nodwyd yn y gronfa wrth gefn. Efallai y bydd mwy o arian ar gael i ddiogelu addysg plant na'r hyn a gyflwynwyd yn y gyllideb, ac mae'n rhoi'r argraff nad oedden nhw, fel sefydliad, yn bod yn gwbl glir a thryloyw.

Gofynnodd faint o arian wrth gefn ychwanegol oedd yn y gyllideb yn ogystal â'r cronfeydd wrth gefn, ble roedd y cyllid hwnnw a sut gallai hyn basio'r prawf o fod yn gyllideb gytbwys, gadarn a diffiniedig os oedd arian wrth gefn ychwanegol yn rhan ohoni. Atebodd yr Arweinydd nad oedd cronfeydd wrth gefn heb eu datgelu. Roedden nhw wedi gwneud darpariaeth yn y gyllideb ar gyfer chwyddiant cyflog a phrisiau. Roedd yn cyfeirio at chwyddiant cyflogau a'r pwysau a oedd o'u blaenau, a bod hynny wedi'i nodi o fewn y gyllideb oedd o'u blaen.

Cyfeiriodd Aelod at un o egwyddorion sylfaenol y Cyfansoddiad sef bod un Cyngor yn cydweithio er budd y trigolion. Roedd y gyllideb a graffwyd yn seiliedig ar flaenoriaethau gwleidyddol y weinyddiaeth nid blaenoriaethau pob aelod na grŵp. Roedd ei grŵp hithau wedi cyflwyno'r hyn roedden nhw'n ei gredu a oedd yn gyllideb amgen gredadwy, cytbwys a chyfreithiol a oedd yn cynnwys argymhellion y broses graffu yn ogystal â gwrando ar flaenoriaethau'r ymgynghoriad cyhoeddus. Roedd hi'n siomedig na chafodd y cynigion eu hystyried yn unol â'r egwyddor o un Cyngor, ac nad oedd Arweinwyr Grŵp wedi cael cyfle i drafod hyn ymhellach. Gofynnodd a fyddai'r Arweinydd yn fodlon gwrando ar 25 o aelodau gwrthblaid y Cyngor hwn a'r farn gyhoeddus, a thynnu'r Gyllideb yn ôl a'i chyflwyno eto gerbron y Cabinet er mwyn ystyried eu pryderon. Atebodd yr Arweinydd ei fod yn siomedig nad oedd, ar adeg mor hwyr yn y broses, wedi gweld y cynigion amgen hyn. Roedd dyletswydd gyfreithiol arnyn nhw i osod cyllideb a chyfrifoldeb i anfon y biliau, gosod yr ardoll a'r praesept ar gyfer Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru, Heddlu De Cymru a'r Cynghorau Tref a Chymuned. Dyfynnodd yr Aelod adran 16, pwynt 2.3 o'r Cyfansoddiad nad dyna oedd yn ofynnol arnyn nhw'n gyfansoddiadol ar y diwrnod hwnnw. Roedd cyfle i gynghorwyr anfon y mater yn ôl i'r Cabinet am bum niwrnod, ac roedd angen gwneud hynny o fewn yr 11 diwrnod nesaf. Nid yw'r gyfraith yn mynnu eu bod nhw'n gorfod pennu cyllideb heddiw dan y Cyfansoddiad. Gofynnodd yr Arweinydd i'r Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid rannu ei dehongliad a'i hymateb gyda'r Siambr. Eglurodd y gallai'r Aelodau gyflwyno cyllideb amgen os nad oedden nhw'n fodlon gyda'r gyllideb arfaethedig. Cadarnhaodd ei bod wedi derbyn cyllideb amgen ychydig cyn y dyddiad cau. Yn ei rôl fel swyddog Adran 151, fe wnaeth adolygu'r cynigion i sicrhau eu bod yn gadarn ac y byddent yn arwain at gyllideb gytbwys.

Doedd hi ddim yn credu eu bod yn bodloni'r meini prawf ac yn benodol, y gofyniad sydd ar y Cyngor i fod yn gadarn o safbwynt cynllunio ariannol hirdymor ac felly ar y sail honno, ni chyflwynwyd hwy i'r Cyngor. Atgoffodd yr Arweinydd yr Aelodau fod un gyllideb i'w hystyried ger eu bron. Esboniodd y Swyddog Monitro ei bod hi'n gywir bod paragraff 6.2, pwynt 3 yn dweud y byddai'r Cyngor yn ystyried y cynigion ac y gallai eu mabwysiadu, eu diwygio, eu cyfeirio'n ôl i'r Cabinet i'w hystyried ymhellach neu eu hamnewid am ei gynigion ei hun. Fodd bynnag, ni ddylid darllen hynny ar wahân yn ei barn hi - ond ei ddarllen ar y cyd â pharagraff 16 pwynt 2.4, a oedd yn nodi'n glir bod unrhyw welliannau i'r cynnig yn gorfod bod gyda'r Prif Swyddog Cyllid erbyn y dyddiad cau a bod hynny'n cynnwys unrhyw atgyfeiriad yn ôl i'r Cabinet.

Esboniodd Arweinydd Grŵp ei fod yn cydnabod bod cefndir a chyd-destun y gyllideb hon yn gwbl ddigynsail. Er bod y cynnydd cymharol sylweddol yn y cymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru i'w groesawu, mewn gwirionedd roedd yn cuddio realiti'r sefyllfa ar lawr gwlad, lle'r oedd cyllidebau ar draws yr awdurdod lleol dan bwysau aruthrol. Rhannodd bryderon ei gydweithwyr ynglŷn â'r lefel isel iawn o arbedion a ragwelwyd mewn newidiadau polisi. Roedd yn credu bod angen ffocws clir a chadarn ar hyn, ar draws gweddill y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. Roedd gweithio mewn ysbryd o gydweithio gwirioneddol wedi arwain at newidiadau, a diolchodd i Aelodau'r Cabinet am

adolygu rhai o'u cynigion cychwynnol er mwyn cyrraedd y pwynt hwn. Roedd yn credu yn hanfodion addysg ac yn teimlo bod torri 2% ar gyllidebau ysgolion unigol yn annealladwy ac anymarferol. Roedd wedi siomi'n arw nad oedden nhw wedi llwyddo i wneud rhywfaint o gynnydd o ran lleihau lefel y toriadau hyn yn ystod sawl cyfres o drafodaethau, drwy BREP a chraffu. Croesawodd ymrwymiad y Cabinet i fanylion cyllidebau'r dyfodol ac edrychodd ymlaen at archwiliad mwy trylwyr a manwl o'r broses o osod y gyllideb yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Dywedodd Aelod ei fod yn credu eu bod yn wir wedi gweithio fel un Cyngor dros y misoedd diwethaf. Roedd wedi eistedd ar bwyllgor BREP, gan edrych yn fanwl ar gynigion y gyllideb ac ar yr hyn fyddai'n cael ei effeithio gan yr arbedion costau ac yn gyffredinol roedd consensws cryf ymhlith y pwyllgorau hynny ynglŷn â'r pethau oedd angen eu newid. Roedd y Cabinet wedi nodi llawer o'r newidiadau ac roedd hyn yn enghraifft o gydweithredu ledled y Cyngor. Credai eu bod wedi cadw lefelau isel iawn o arian wrth gefn i'r sefydliad, a phe bai digwyddiad argyfyngus arall yn eu taro, fe allai adael y sefydliad mewn lle bregus iawn ac yn methu darparu'r gwasanaethau statudol a hanfodol hynny i drigolion. A oedd swyddogion yn gwbl sicr bod ganddyn nhw ddigon yn y cronfeydd wrth gefn, ac a oedden nhw'n barod i Ben-y-bont ar Ogwr allu codi'n ôl ar ei thraed cyn gynted â phosib? Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod cronfa'r Cyngor yn ddigon ar gyfer argyfyngau ac na ddylai fynd yn is ar unrhyw gyfrif. Dylai cronfa'r Cyngor fod yn 5% o'r gyllideb refeniw net ond roedd ychydig is na hynny ac felly'n cyfateb i'r hyn y byddai Archwilio Cymru yn ei ystyried yn dderbyniol. Roedd ganddyn nhw gronfeydd wrth gefn a oedd wedi'u clustnodi i gyflawni'r rhwymedigaethau roedden nhw'n gwybod eu bod yn mynd i'w bodloni, neu i fodloni penderfyniadau polisi a wnaed nad oedd modd eu cyflawni mewn un flwyddyn, i'w helpu i gyflawni rhai o'r polisiâu hynny dros gyfnod o amser. Roedd hi'n credu bod lefelau'r cronfeydd wrth gefn yn iawn a'u bod yn rheoli'r risgiau wrth symud ymlaen drwy'r polisi wrth gefn hwnnw. O ran buddsoddi i helpu yn y dyfodol, amlinellodd waith drwy'r rhaglen gyfalaf i'w galluogi i wneud hynny, megis paneli solar ac ati.

Nododd Aelod fod lefelau chwyddiant rhwng 10% a 12% a'u bod yn wynebu cefnogi cynnydd yn y gyllideb sy'n llai na hanner hynny. Roedd felly'n dueddol o gefnogi'r un gyllideb a welodd ac a gafodd gyfle i helpu i graffu arni ac roedd yn ei chefnogi fel rhywbeth angenrheidiol dan yr amgylchiadau presennol.

Holodd un Aelod am gymorth i ysgolion wrth symud ymlaen. Atebodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Addysg a Chymorth i Deuluoedd, lle'r roedd gan ysgolion ddiffyg yn eu cyllideb, y byddai angen iddynt eu cefnogi a byddai'r ystod o gefnogaeth sydd ar gael yn dod o ffynonellau amrywiol - nid dim ond cyllid, ond hefyd cymorth gan weithwyr proffesiynol gwella ysgolion ac arbenigwyr awdurdodau lleol. Hefyd, roedd amryw o weithgarwch i helpu teuluoedd er mwyn sicrhau bod anghenion plant sy'n ymuno ag ysgolion yn lleoliadau'r blynyddoedd cynnar, yn cael eu cefnogi hefyd.

Yn dilyn cais a gyflwynwyd gan Aelod ac a eiliwyd, cynhaliwyd pleidlais wedi ei chofnodi ar argymhellion yr adroddiad. Dyma'r canlyniadau:

O blaid: Y Cynghorwyr S Aspey, H Bennett, JP Blundell, E Caparros, R Collins, HJ David, Colin Davies, P Davies, M Evans, N Farr, P Ford, J Gebbie, R Goode, RM Granville, H Griffiths, S Griffiths, M Hughes, M Jones, M Kearn, W Kendall, JC Spanswick, JH Tildesley, G Walter, H Williams, R Williams, E Winstanley = 26 pleidlais

Yn erbyn: Y Cynghorwyr A Berrow, F Bletsoe, S Bletsoe, N Clarke, Chris Davies, S Easterbrook, D Harrison, D Hughes, P Jenkins, M John, R Smith, I Spiller, R Penhale-Thomas, T Thomas, A Wathan, Alex Williams, Amanda Williams, I Williams, M Williams, T Wood = 20 pleidlais

Ymatal: RM James a JE Pratt

Cafodd argymhellion yr adroddiad eu derbyn.

PENDERFYNWYD: Bod y Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Ariannu Tymor Canolig 2023-24 tan 2026-27, gan gynnwys cyllideb referniw 2023-24 a Rhaglen Gyfalaf 2022-23 tan 2032-33. Yn benodol, cafodd yr elfennau penodol canlynol eu cymeradwyo gan y Cyngor:

- Strategaeth Ariannol Tymor Canolig 2023-24 i 2026-27 (Atodiad 3).
- Y gofyniad cyllideb net o £342,047,227 yn 2023-24.
- Treth Gyngor Band D ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr o £1,675.26 ar gyfer 2023-24 (Tabl 15 y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig).
- Cyllidebau 2023-24 fel y'u dyrannwyd yn unol â Thabl 10 ym mharagraff 4.1.3 y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig.
- Rhaglen Gyfalaf 2022-23 tan 2032-33, ynghlwm wrth Atodiad G y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig.

102. **STRATEGAETH GYFALAF 2023-24 A THU HWNT**

Cyflwynodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid y Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2023-24 tan 2032-33 (Atodiad A i'r adroddiad) i'r Cyngor ei chymeradwyo, a oedd yn cynnwys y Dangosyddion Darbodus a'r Datganiad Darpariaeth Referniw Isafswm Blyneddol 2023-24.

Esboniodd fod gofyn i awdurdodau lleol benderfynu ar Strategaeth Gyfalaf a oedd yn dangos bod yr awdurdod yn gwneud penderfyniadau gwariant cyfalaf a buddsoddi yn unol ag amcanion y gwasanaeth ac yn ystyried stiwardiaeth, gwerth am arian, doethineb ariannol, cynaliadwyedd a fforddiadwyedd yn briodol wrth wneud y penderfyniadau hyn. Cafodd y Strategaeth Gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2023 - 2024 tan 2032 - 2033 ei hatodi yn Atodiad A yr adroddiad.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod y strategaeth yn nodi cynllun y Cyngor ar gyfer gwariant cyfalaf, a sut oedd hynny i'w ariannu dros y 10 mlynedd nesaf. Wrth ddatblygu penderfyniadau buddsoddi hirdymor, roedd yn hanfodol bod penderfyniadau'n seiliedig ar wybodaeth glir, gan gynnwys cynllun rheoli hirdymor. Cafodd y ddogfen ei chyflwyno fel rhan annatod o fframwaith cyllideb a pholisi'r Cyngor. Roedd yn gysylltiedig â'r Cynllun Corfforaethol, Strategaeth Rheoli'r Trysorlys, y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chynllun Rheoli Asedau'r Cyngor.

Amlinellodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid yr egwyddorion a oedd yn llywio penderfyniadau cyllideb a gwariant y Cyngor fel y cânt eu hadlewyrchu yn y strategaeth gyfalaf. Roedd y cynllun yn manylu ar sut y byddai angen cwblhau astudiaeth ddichonoldeb lawn ar gyfer unrhyw fuddsoddiadau arfaethedig mewn tir ac adeiladau er mwyn gwerthuso ymarferoldeb y prosiect cyfalaf, ac asesu'r elfennau cyflawni cyn i'r Cyngor fuddsoddi amser ac arian i'r prosiect hwnnw.

Ychwanegodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid y byddai llawer o feysydd sylweddol angen eu cyllido wrth symud ymlaen, gan gynnwys adfer yr economi, datgarboneiddio a digartrefedd, digidoleiddio ac amddiffynfeydd arfordirol. Fel yr adroddwyd i'r Cyngor gydol y flwyddyn, roedd pwysau ariannol eraill hefyd yn codi yn sgil y pandemig a Brexit - pwysau a welwyd mewn cynlluniau cyfredol - a rhagwelir y byddai hyn yn parhau am gryn amser eto. Roedd y pwysau'n cynnwys trafferthion y gadwyn gyflenwi gan arwain at brisiau uwch ac oedi o ran cwblhau cynlluniau.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod y strategaeth hefyd yn cyfeirio at y newidiadau yn y gallu i fenthycu gan y bwrdd benthyciadau gwaith cyhoeddus o ran benthycu i fuddsoddi'n bennaf ar gyfer adenillion ariannol. Roedd angen rheoli prosiectau cyfalaf mawr yn ofalus i liniaru'r risgiau posibl a allai godi. Roedd monitro, rheoli a lliniaru'r risgiau hyn yn rhan allweddol o reoli'r strategaeth gyfalaf yn effeithiol.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod yr adroddiad yn amlinellu'r broses gadarn ar waith i gymeradwyo, rheoli a monitro prosiectau cyfalaf a pharatowyd adroddiadau monitro cyfalaf chwarterol ar gyfer y Cabinet a'r Cyngor gyda manylion unrhyw amrywiannau rhwng prosiectau yn ogystal â rhagamcanion o wariant tebygol diwedd blwyddyn.

Yn ôl y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid, yn 2023 - 2024, roedd y Cyngor yn cynllunio gwariant cyfalaf o £69 miliwn a chrynhwyd hyn yn nhabl 2 y ddogfen strategaeth gyfalaf. Roedd sawl ffrwd ariannu ar gael i'r Cyngor tuag at fuddsoddiad cyfalaf, ac mae'r manylion yn atodiad un y strategaeth gyfalaf. Cafodd y Cyngor gymorth gan Lywodraeth Cymru tuag at gost cyfalaf a chafodd yr arian hwn ei flaenoriaethu ar fuddsoddiad oedd ei angen i fodloni gofynion iechyd a diogelwch. Nid oedd unrhyw gyfyngiadau cenedlaethol ar hyn o bryd ar lefelau benthycu y gallai'r Cyngor eu defnyddio ar gyfer fuddsoddiadau cyfalaf. Cymeradwyodd y Cyngor ei derfyn benthycu fforddiadwy ei hun.

Roedd canran cyllideb refeniw y Cynghorau a oedd wedi ymrwymo i gostau ariannu cyfalaf yn cynyddu yn y cyfnod hir dymor o ystyried y pwysau ar gyllidebau refeniw, roedd hyn yn cyfyngu ar fforddiadwyedd blaenoriaethau eraill mewn blynyddoedd i ddod a dylai fod yn ffactor i aelodau ei ystyried wrth benderfynu ar y rhaglen gyfalaf.

Croesawodd yr Aelod Cabinet dros Adnoddau y strategaeth a oedd yn rhoi fframwaith clir i Aelodau ei dilyn gan ddarparu ymrwymiad clir ar gyfer gwerthuso ôl-brosiect. Roedd yn cefnogi cais y Pwyllgor Craffu am sesiwn hyfforddi ar gyfer aelodau er mwyn sicrhau bod gan bob Aelod yn y dyfodol ddealltwriaeth dda a chlr o'r strategaeth.

Cyfeiriodd Aelod at bwysau sylweddol prisiau uwch ar y rhaglen gyfalaf o ganlyniad i chwyddiant gan ofyn i'r Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid amlinellu'r newidiadau i'r strategaeth neu'r ystyriaethau ychwanegol a oedd wedi'u cynnwys yn y strategaeth er mwyn darparu ar gyfer rhain yn y dyfodol. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod hyn yn ymwneud â diogelu'r Rhaglen Gyfalaf yn y dyfodol. Roedd yn arferiad cyffredin i gynnwys arian wrth gefn mewn cynlluniau unigol. Roedden nhw'n ymwybodol bod pwysau o fewn y cynlluniau presennol y tu hwnt i reolaeth swyddogion a bod problemau chwyddiant yn effeithio ar gymaint o gynlluniau cyfalaf ar hyn o bryd. Roedd tendrau'n cyrraedd uwchlaw'r amcangyfrifon disgwylidig ac nid oeddent yn dyrannu'r holl arian cyfalaf er mwyn eu galluogi i ymateb i bwysau o'r fath.

Gofynnodd Aelod am sicrwydd y byddai'r Swyddogion Gweithredol yn ystyried manteision buddsoddi mewn ynni solar a phwyntiau gwefru EV i ddarparu refeniw angenrheidiol i'r Cyngor. Atebodd yr Arweinydd eu bod yn buddsoddi mewn pwyntiau gwefru cerbydau trydan fel yr adroddwyd i'r Cyngor ac y byddant yn ystyried syniadau ar sut i wella effeithlonrwydd ynni mewn ysgolion i leihau costau. Gofynnodd i Aelodau gefnogi a chydabod y gwaith sy'n cael ei wneud ar Rwydwaith Gwres Pen-y-bont ar Ogwr, sy'n brosiect arloesol a'r unig un o'i fath sy'n cefnogi agenda ynni adnewyddadwy'r awdurdod.

Gofynnodd Aelod a oedd ffordd well yn y dyfodol o riportio risg ar lefel prosiectau, fel bod ganddyn nhw'r darlun cyflawn wrth wynebu penderfyniadau anodd. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid ei bod yn hapus i edrych ar y modd y caiff

gwybodaeth ei hadrodd. Er nad oeddent am ddatgelu gwybodaeth fasnachol, bydden nhw'n ystyried a oedd modd mynd i'r afael â'r materion a godwyd.

PENDERFYNWYD: Bod y Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Gyfalaf 2023-24 tan 2032-33 gan gynnwys Dangosyddion Darbodus 2023-24 tan 2025-26 a Datganiad Darpariaeth Refeniw Isafswm Blynyddol (MRP) 2023- 24 yn Atodiad A yr adroddiad.

103. STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS 2023-24

Cafwyd cyflwyniad o Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2023-24 (Atodiad A i'r adroddiad), gan y Prif Swyddog Cyllid Perfformiad a Newid, a oedd yn cynnwys Dangosyddion Rheoli'r Trysorlys, ar gyfer 2023-24 tan 2025-26.

Esboniodd fod swyddogaethau Rheoli Trysorlys y Cyngor wedi'u rheoleiddio gan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003. Roedd hyn yn rhoi'r pwerau i'r awdurdodau fenthyg a buddsoddi yn ogystal â darparu rheolaethau a chyfyngiadau ar y gweithgaredd hwn. Bu'n rhaid i'r Cyngor gymeradwyo Strategaeth Rheoli'r Trysorlys cyn dechrau pob blwyddyn ariannol, sy'n nodi cyfrifoldebau, dirprwyaethau a threfniadau adrodd y Cynghorau a'r Prif Swyddog Ariannol.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod y Cyngor wedi cyflawni ei weithgareddau i reoli'r trysorlys yn unol â chod darbodus y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a oedd wedi'i ddiweddarau i adlewyrchu newidiadau mewn amgylchedd sy'n gynyddol gymhleth ac i ategu'r newidiadau i reoliadau. Roedd Strategaeth Rheoli'r Trysorlys integredig gan y Cyngor lle rheolwyd benthycia a buddsoddiadau yn unol â'r arferion proffesiynol gorau. Byddai'r Cyngor yn disgwyl benthycy arian os byddai angen, naill ai i ddiwallu anghenion llif arian yn y tymor byr neu i ariannu cynlluniau cyfalaf a gymeradwywyd o fewn y rhaglen gyfalaf. Felly, nid oedd unrhyw fenthyciadau gwirioneddol yn gysylltiedig ag eitemau penodol o wariant neu asedau.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod y Cyngor yn agored i risgiau ariannol gan gynnwys y posibilrwydd o golli arian a fuddsoddwyd ac effaith refeniw'r newidiadau mewn cyfraddau llog. Felly, roedd adnabod, monitro a rheoli'r risg yn llwyddiannus yn ganolog i Strategaeth Rheoli'r Trysorlys. Pe bai unrhyw newid sylweddol, byddai strategaeth ddiwygiedig yn cael ei chyflwyno i'r Cyngor i'w chymeradwyo. Ychwanegodd y byddai effaith barhaus rhyfel Wcráin ar y DU, yn ogystal â chwyddiant uwch, cyfraddau llog uwch, polisi ansicr gan y llywodraeth a rhagolygon economaidd sy'n dirywio, yn gryn ddylanwadau ar Strategaeth y Cyngor ar gyfer Rheoli'r Trysorlys yn 2023-2024.

Yn ôl y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid roedd gan y Cyngor £99.8 miliwn o fenthyciadau a £94.05 miliwn o fuddsoddiadau ar 31 Rhagfyr 2022. Rhagwelwyd y gallai fod angen i'r Cyngor fenthyg yn ystod y tair blynedd nesaf fodd bynnag, ond y gallai'r sefyllfa hon newid os na fydd cynlluniau cyfalaf yn mynd rhagddynt fel y rhagwelwyd, neu gynlluniau newydd heb eu hariannu'n llawn gan grant yn cael eu hychwanegu at y rhaglen gyfalaf, neu ychwanegu cynlluniau newydd sydd angen cyllid dyled ychwanegol. Wrth fenthyg arian, prif amcan y Cyngor oedd taro cydbwysedd risg priodol o isel rhwng sicrhau costau llog isel a sicrhau sicrwydd o'r costau hynny dros y cyfnod ariannu. Roedd y strategaeth yn amlinellu prif amcanion y Cyngor o ran benthycia yn 2023-24.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid eu bod wedi newid y strategaeth yn seiliedig ar sylwadau a gawsant gan Aelodau etholedig. Roedd y strategaeth newydd yn cynnig llai o gyfyngiad ar yr hyn y gallen nhw ei osod gydag awdurdodau lleol eraill a chynnig lleihau'r amser y gellid buddsoddi'r arian hwnnw. Yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, byddai'r Cyngor yn derbyn adroddiadau sy'n ofynnol yn y Cod Ymarfer. Mae'r

rhain yn cynnwys Strategaeth flynyddol i Reoli'r Trysorlys, adroddiad monitro canol blwyddyn ac adroddiad Alldro blynyddol gan y Trysorlys.

Soniodd Aelod fod rhai cynghorau o gwmpas y wlad yn cymryd lefel uwch o risg ac yna'n wynebu trafferthion, a gofynnodd a oedd yr awdurdod yn hyderus bod y newidiadau a wnaed i'r strategaeth yn ddigonol i ddiogelu rhag y sefyllfaoedd hynny. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod risg gynhenid yn rhan o weithgareddau rheoli'r Trysorlys a bod y strategaeth yn ceisio lleihau hynny gymaint â phosibl. Nod y newidiadau a gynigiwyd oedd ceisio lleihau'r risg honno.

Cyfeiriodd Aelod at y benthyciad o £8 miliwn i Gyngor Thurrock a bod £5 miliwn ohono i fod i gael ei ad-dalu ym mis Mai - gofynnodd a allai'r Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid egluro'r sefyllfa. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid mai dyma un o'r risgiau roedden nhw'n eu hwynebu, ond bod proses gadarn iawn ar waith i sicrhau eu bod wedi gwneud yr holl archwiliadau diwydrwydd dyladwy perthnasol cyn adneuo'r arian hwnnw yn unrhyw le, ac y byddai ganddynt ddiweddariadau rheolaidd mewn perthynas â'r buddsoddiad penodol hwnnw. Roedd disgwyl rhywfaint o ad-daliad yn ystod y flwyddyn ariannol bresennol a chafwyd sicrwydd y byddai'r ddau daliad hynny'n cael eu gwneud ar y dyddiad dyledus.

Gofynnodd Aelod a oedden nhw'n adolygu yn rheolaidd pa raglenni fyddai'n symud ymlaen o fewn y ddwy flynedd nesaf ac os na, pa arian y gellid ei ddychwelyd i'r gyllideb prif ffrwd er mwyn lleddfu'r problemau eraill roedden nhw'n eu hwynebu.

Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid bod y Rhaglen Gyfalaf yn cael ei chyflwyno'n rheolaidd ac felly'n cael ei hadolygu'n rheolaidd. O ran cynlluniau unigol, roedden nhw'n gofyn am ddiweddariadau rheolaidd iawn gan reolwyr prosiect o safbwynt y gwariant tebygol a phroffil y gwariant hwnnw. Ni fyddai cynlluniau'n rhan o'r Rhaglen Gyfalaf pe bai problem gyda nhw neu os nad oedd cynllun am gael ei gyflawni, a byddai unrhyw gyllid gafodd ei glustnodi i'r cynllun wedyn yn cael ei ryddhau. Gallan nhw ailddyrrannu'r arian hwnnw wedyn, os oedden nhw'n fodlon na fyddai'r cynllun yn dwyn ffrwyth, er mwyn cefnogi cynlluniau cyfalaf eraill sy'n dod yn weithredol. Dim ond unwaith y gellid defnyddio cronfeydd wrth gefn, felly ni ellid eu defnyddio i gynnal cyllideb refeniw dros gyfnod o amser.

PENDERFYNWYD: Bod y Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2023-24 gan gynnwys dangosyddion Rheoli'r Trysorlys 2023-24 tan 2025-26 (Atodiad A o'r adroddiad).

104. **Y DRETH GYNGOR 2023-24**

Cyflwynwyd i'r Cyngor gan y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid adroddiad yn cynnwys manylion y dreth gyngor ar gyfer y Cyngor Bwrdeistref Sirol, ynghyd â gofynion Comisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru a'r Cynghorau Tref a Chymuned, gan ofyn i'r Cyngor gymeradwyo Band D y Dreth Gyngor ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr a'r ardaloedd cymunedol ar gyfer 2023-24.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid, yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, fod yn rhaid i'r Cyngor gyfrifo ei ofyniad cyllideb a chymeradwyo'r Dreth Gyngor yn ffurfiol ar gyfer y flwyddyn i ddod. Hefyd, fel awdurdod bilio, roedd yn ofynnol i Gyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr gyfrifo swm sylfaenol y Dreth Gyngor ar gyfer anheddau'r ardal, a oedd yn ymwneud ag un neu ragor o eitemau arbennig. Y Cyngor hwn sy'n casglu'r Dreth Gyngor ar ran Cynghorau Tref a Chymuned yr ardal yn ogystal â Chomisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru. Roedd y Cyngor wedi cytuno ar ofyniad cyllideb net o £342 miliwn i'r Cyngor am y

flwyddyn ariannol nesaf. Roedd hyn gyfystyr â threth gyngor o £1675.26 ar eiddo band D.

Esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod Comisiynydd Heddlu a Throseddu De Cymru wedi rhoi gwybod i'r Cyngor bod y praesept ar gyfer y flwyddyn ariannol i ddod wedi'i gytuno, ac y byddai eu praesept ar eiddo band D yn cynyddu i £324.47. Roedd hyn yn gynydd o 7.4% ar gyfer y flwyddyn i ddod. Roedd gofyniad cyllideb Cyngorau Tref a Chymuned ar gyfer y flwyddyn i ddod yn gynydd o .92% ar gyfartaledd ar gyfer 2023-2024. Mae cyfanswm gofyniad treth gyngor band D ar gyfartaledd ar gyfer y flwyddyn i ddod ar gyfer pob ardal ym Mhen-y-bont ar Ogwr, a dadansoddiad pellach o'r dreth ar gyfer pob ardal sy'n dangos y swm sy'n daladwy i'r Cyngor hwn, i'w gweld yn nhabl 7 yr adroddiad.

Gofynnodd Aelod a ellid cael pleidlais ar hyn o gofio bod y gyllideb eisoes wedi'i phasio, ac a ddylai'r Aelodau hynny sy'n eistedd ar Gyngorau Tref a Chymuned ddatgan buddiant. Atebodd y Swyddog Monitro nad oedd angen datgan buddiant rhagfarnus. Roedd y Cyngor wedi pasio'r gyllideb, a'i chyngor hi oedd os nad oedd y dreth gyngor wedi'i chymeradwyo ar y cam hwn, y byddent felly'n llesteirio ewyllys y Cyngor.

Soniodd yr Aelod am yr argyfwng costau byw a gofyn beth oedd y broses ar gyfer adennill taliadau a fethwyd ac a oedd yr awdurdod yn hyblyg dan yr amgylchiadau hyn. Atebodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid fod sawl proses ar waith i helpu pobl oedd yn cael trafferth talu'r bil treth gyngor. Os oedd pobl eisiau talu mewn rhandaliadau, roedd modd gwneud hynny dros 12 mis yn hytrach na 10, a oedd yn gymorth i rai pobl. Hefyd, dylid gwirio a oedd ganddyn nhw hawl i unrhyw fudd-daliadau nad oedden nhw'n ymwybodol ohonynt. Roedd cynllun gostyngiadau'r dreth Gyngor hefyd, gyda £16 miliwn yn y gyllideb refeniw yn helpu pobl pe baen nhw'n cael trafferth talu'r dreth gyngor, ac yn y blynyddoedd diwethaf roedd y Cyngor wedi rhoi mwy o arian ar gyfer hynny am yr union reswm hwnnw.

Gofynnodd Aelod i'r Arweinydd a oedd yn credu bod Llywodraeth Cymru yn gwneud popeth o fewn ei gallu i helpu awdurdodau Cymru. Atebodd yr Arweinydd fod y Prif Weinidog wedi dweud ar gofnod ei fod yn poeni am effaith cynyddu'r dreth incwm ar rai o'r bobl incwm isaf yng Nghymru, ac effaith niweidiol bosib cynyddu cyfradd sylfaenol y dreth incwm. O ran cyfradd uwch y dreth incwm, roedd sylfaen lawer llai yma yng Nghymru a rhannau eraill o'r DU ac nid oedd y refeniw a fyddai'n cael ei gynhyrchu o hynny yn cael ei ystyried yn sylweddol. Ar hyn o bryd roedd Llywodraeth Cymru yn ystyried eu dewisiadau o ran codi incwm ac roedden nhw'n sicr yn edrych ar system y dreth gyngor. Byddai canlyniadau'r ymgynghoriad ar system y dreth gyngor yn cael eu hadrodd yn ôl a byddai rhai newidiadau yn dilyn o ganlyniad i hynny.

Nododd Aelod nad oedd yr adroddiad yn cynnwys cymhariaeth â'r awdurdodau lleol eraill, ac mai CBS Pen-y-bont ar Ogwr oedd â'r 4ydd lefel uchaf o blith 22 o awdurdodau lleol Cymru. Gofynnodd a oedd dadansoddiad wedi'i wneud ar lefelau fforddiadwyedd a beth fyddai effaith y cynnydd ar gyfraddau casglu. Atebodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid fod y gyfradd gasglu yn cael ei hadolygu'n flynyddol, a'i bod wedi gostwng yn ystod y pandemig. Mae'n gyfuniad o edrych ar y gyfradd gasglu a pha fesurau y gellid eu rhoi ar waith i gefnogi trigolion. O ran fforddiadwyedd, esboniodd y Prif Swyddog, Cyllid Perfformiad a Newid eu bod bob amser yn monitro cyfraddau casglu, ac wedi adlewyrchu hynny pan gyflwynwyd sylfaen y dreth gyngor i'w gymeradwyo yn ôl ym mis Rhagfyr. Ni fyddai byth yn cael ei osod ar lefel anghyraeddadwy.

Esboniodd yr Aelod Cabinet dros Adnoddau eu bod, wrth ddefnyddio cyfartaleddau, yn gallu rhoi rhyw fath o arweiniad o'r cyfartaledd ledled Cymru i gyfeirio at sut roedd awdurdodau yn cael eu hariannu. O fewn yr ystod honno, roedd llawer o eiddo yn is na band D a rhai yn uwch. Roedd y rhan fwyaf o eiddo CBS Pen-y-bont ar Ogwr yn is na

CYNGOR - DYDD MERCHER, 1 MAWRTH 2023

band D, gan effeithio ar y safle cyfartalog cyffredinol yn y tabl hwnnw. Byddai awdurdod mwy cyfoethog lle'r oedd yno fwy o eiddo uwchben band D mewn sefyllfa wahanol, ac felly nid oedd eu safle yn y tabl hwnnw mewn gwirionedd yn berthnasol. Atebodd yr Aelod fod ganddo dabl StatsCymru o'i flaen a bod CBS Pen-y-bont ar Ogwr gryn dipyn yn uwch na'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol ar draws y bwrdd.

Yn dilyn cais Aelod, cynhaliwyd pleidlais wedi ei chofnodi, a dyma'r canlyniad:

O blaid: Y Cynghorwyr S Aspey, H Bennett, JP Blundell, E Caparros, R Collins, HJ David, Colin Davies, P Davies, M Evans, N Farr, P Ford, J Gebbie, R Goode, RM Granville, H Griffiths, S Griffiths, M Hughes, RM James, M Jones, M Kearns, W Kendall, JC Spanswick, G Walter, H Williams, R Williams, E Winstanley = 26 pleidlais

Yn erbyn: Y Cynghorwyr A Berrow, F Bletsoe, S Bletsoe, N Clarke, Chris Davies, S Easterbrook, D Harrison, D Hughes, P Jenkins, M John, R Smith, I Spiller, R Penhale-Thomas, J Pratt, T Thomas, A Wathan, Amanda Williams, I Williams, M Williams, T Wood = 20 pleidlais

Cafodd argymhellion yr adroddiad eu derbyn.

PENDERFYNWYD: Bod y Cyngor yn cymeradwyo:

- treth Gyngor Band D ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr o £1,675.26 ar gyfer 2023-24, a
- taliadau Treth Gyngor ar gyfer eiddo Band D ar gyfer 2023-24 ar gyfer pob un o'r ardaloedd cymunedol fel yr amlinellir yn Nhabl 7 yr adroddiad.

105. EITEMAU BRYD

Dim

Daeth y cyfarfod i ben am 19:16